

MAASEUTULAUTAKUNTA

Maaseutuhallinto*Sitovuus: valtuusto, brutto**Vastuuhenkilö: maaseutujohtaja Juha Nykänen***Toiminta-ajatus**

Kuopion, Suonenjoen ja Varkauden kaupunkien sekä Kaavin, Leppävirran, Rautalammin, Rautavaaran, Siilinjärven, Tervon, Tuusniemen ja Vesannon kuntien alueella toimivan Sydän-Savon maaseutupalvelujen tehtävänä on huolehtia maaseudun elinkeinojen, elinolosuhteiden ja palvelujen kehittämisestä sekä maaseutuelinkeinoja koskevien viranomaistehtävien hoitamisesta.

Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueen toimielimiä ovat maaseutulautakunta, sen mahdollisesti asettamat jaostot sekä sen alainen palveluorganisaatio, Sydän-Savon maaseutupalvelu.

Yhteistoiminta-alueella turvataan maaseutuhallinnon palvelujen saatavuus ja toiminta siten, että toiminta on tehokasta, tasapuolista ja avointa.

Toimintaympäristö, toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Maatalouden voimakas rakennemuutos jatkuu. Maatalousyritysten määrä on vähentynyt yhteistoiminta-alueella vuosina 2019–2024 keskimäärin 50 yrityksellä / vuosi. Tilamäärän nopeasta vähentymisestä huolimatta tuotannon taso on säilynyt lähes ennallaan. Maatalousyritysten kannattavuus on sitä vastoin ollut viime vuodet heikko. Maatalouden kohonneita tuotantokustannuksia ei ole elintarvikemarkkinoilla onnistuttu viemään maataloustuotteiden hintoihin.

Osa maatalousyrittäjistä on vastannut kiristyneisiin taloudellisiin edellytyksiin laajentamalla voimakkaasti tuotantoa. Osa jättää toimialan. Osalla tiloista puolestaan monipuolistetaan yritystoimintaa, haetaan uusia tuotantomahdollisuuksia tai mennään palkkatyöhön tilan ulkopuolelle. Haasteelliset ajat ovat näkyneet myös viljelijöiden jaksamisongelmina. Maatalousalaa vaivaa myös työvoimapula.

Maaseudun kehittämisen suuria trendejä ovat ympäristö, ilmasto, kilpailukyky ja niihin liittyvät innovaatiot. Kiertotaloutta edistävät ratkaisut ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö tarjoaa valtavat mahdollisuudet. Taloudellisen kasvun aikaansaaminen edellyttää uudenlaisia tapoja toimia ja ajatella. Maaseudulla on potentiaalia niin biotalouden kuin luontomatkailun kehitykseen. Maaseutu tarjoaa ratkaisuja niin uudistumiseen, hyvinvointiin kuin ympäristö- ja ilmastokysymyksiin. Maatalouden ja elintarviketuotannon huoltovarmuus ja varautumisasiat ovat nousseet maaseutuhallinnon toiminnan keskiöön.

Maaseudun kehittäminen tähtää siihen, että maaseudulla on hyvät edellytykset monenlaiselle yritystoiminnalle ja eri-ikäisten ihmisten asumiselle. Kehittämistyössä pyritään näkemään erilaisten alueiden mahdollisuudet ja edistämään niitä.

Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueen kehittämistoimilla on osaltaan pyritty vastaamaan toimintaympäristön muutoksen tuomiin haasteisiin. Yhteistoiminta-alueen kehittämistoimien niukkenevien resurssien vuoksi on Sydän-Savon maaseutupalvelu keskittynyt maatilataustaisten yritysten kehittämiseen. Kehittämistoimenpiteitä on toteutettu yhteistyössä yhteistyökumppaneiden kanssa koulutus- ja kehittämishankkeiden kautta. Yhteistyö on ollut tiivistä eri kehittämistehtäviä hoitavien toimijoiden kanssa. Sydän-Savon maaseutupalvelun keskeinen tehtävä kehittämistoimenpiteissä on toimia maatilataustaisten maaseutuyritysten aktivoijana, kehittämistarpeiden kartoittajana, tiedon jalkauttajana, yrittäjien verkottajana, antaa perustietoa yritysten omistajanvaihdos-, investointi- ja kehittämistoimissa sekä ohjata asiassa oikean asiantuntijan luo.

Maatilojen yritystoiminnan kehittämisessä on keskeinen painopiste sukupolvenvaihdostilanteissa olevat maatilat. Yhteistoiminta-alueelta on annettu perusneuvontaa omistajanvaihdoksiin ja järjestetty yhteistyössä sidosryhmien kanssa spv- / omistajanvaihdostiedotustilaisuuksia. Peltöjen vuokrasopimuksiin ja omistajanvaihdoksiin liittyvissä asioissa on annettu asiantuntija-apua. Maatilojen talous- ja sukupolvenvaihdossuunnitelmien asiantuntijapalvelujen käyttöä on avustettu.

Yhteistyössä Pohjois-Savon muden yhteistoiminta-alueiden sekä MTK-Pohjois-Savon ja ProAgrian kanssa on toteutettu Kannattavuudella jatkuvuutta tiedonvälityshanketta. Hankkeessa pyritään saamaan maatalousyrittäjille laaja tietämys eri keinoista, joilla omaa yritystoimintaa voi kehittää. Hankkeen toimenpiteillä pyritään jalkauttamaan jatkuvan muutoksen kohteena olevista asioista uusinta tietoa omien päätöstensä pohjaksi. Myös maatalouden eri kehittämistahojen ja sidosryhmien tekemää kehittämistyötä pyritään tuotteistamaan toisiaan täydentävänä tarjontana. Marja-alan kehittämiseksi on aktivoitu uutta ja tehokkaampaa alan toimijoiden välistä yhteistyötä ja haettu uudenlaisia toimintatapoja marjatiloiden kehittämiseksi.

Maaseutuyrittäjien henkisestä hyvinvoinnista on huolehdittu Välitä Viljelijästä asiantuntijaverkoston kautta olemalla mukana asiantuntijoina verkostotyössä. Uusien yrittäjien ja osaavien ammattilaisten saatavuutta maa- ja metsätalouteen sekä alan tunnettavuutta ja verkostoitumista on edistetty yhteistyössä Maaseutuammattiin ry verkoston toimijoiden kanssa järjestämällä mm. oppilaille ja opettajille yritysvierailuja. Toimintakonseptia hajautettuun biokaasutuotantoon on oltu kehittämässä FarmGas-PS 3 -hankkeessa ja Kuopion ja Koillis-Savon alueelle on ollut valmistelussa hajautetun biokaasutuotannon toteutettavuusselvityshanke.

Maaseutuhallinnon lakisääteisiä tehtäviä ovat viljelijätukihallinto, riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen valtion varoista, eläintenpitäjän ja eläinten pitopaikkojen rekisteröintiin sekä hukkakauran torjuntaan liittyvät tehtävät. Yhteistoiminta-alueen isäntäkunta Siilinjärvi on tehnyt ruokaviraston kanssa maksajavirastosopimuksen, missä on määritelty palvelutavoitteet viljelijätukihallinnon osalta.

Maaseutuhallinnon viranomaistehtävät on pystytty hoitamaan yhteistoiminta-alueen osalta niin, etteivät tuotantotukien maksut ole yhteistoiminta-alueen toiminnan vuoksi viivästyneet ja tehtävät on pystytty toteuttamaan ruokaviraston kanssa solmitun maksajavirastotoimijasopimuksen mukaisesti. EU:n uuden ohjelmakauden käynnistyessä tukihakemuksiin liittyvät hallinnolliset tarkastukset ovat lisääntyneet ja uutena tehtävänä on tullut maataloustoiminnan satelliittiseurantaan liittyvät kuvantulkintatehtävät. Maaseutuhallinnossa on käytössä maksajaviraston tietoturvallisuuden hallintamalli ISO/IEC 27001:2022.

Maaseutuelinkeinoviranomaisen suorittamat suurpetovahinkoarviokäynnit ovat lähes kolminkertaisesti kuluvin kahden vuoden aikana. Vuonna 2022 suoritettiin Sydän-Savon maaseutuhallinnon toimialueella 35 arviokäyntiä, vuonna 2024 101 arviokäyntiä. Vuonna 2022 suurpetojen aiheuttamien vahinkojen arvoksi Sydän-Savon maaseutuhallinnon toimialueen maataloudelle ja kotieläimille arvioitiin noin 31 000 €. Vuoden 2024 arvoksi arvioitiin yhteensä noin 60 500 €.

Asiakaspalvelu on hoidettu ajanvarauksella ja viljelijätukihaussa on siirrytty täysin sähköiseen haakuun Maaseutupalvelun henkilöstö työskentelee monipaikkaisesti. Palvelut ovat toimineet hyvin ja henkilöstö kokee monipaikkaisen työskentelyn mielekkäänä.

Tavoitteet 2022–2025 ja toimenpiteet 2024

MAASEUTULAUTAKUNNAN ASETTAMAT TAVOITTEET			
Valtuustokauden tavoite 2022 - 2025	Tavoite ja -taso	Riski-arvio	TOTEUTUMINEN
KETTERÄ KEHITTÄJÄ			
Osallistutaan yritysten toimintaedellytyksiä vahvistaviin kehityshankkeisiin	Osallistutaan maatilayritysten kilpailukykyä investointeja, omistajanvaihdoksia ja yrittäjien hyvinvointia edistäviin kehittämishankkeisiin ja -toimenpiteisiin sekä maaseudun elinkeinojen toimintaympäristön ja työvoiman saantia edistäviin kehittämistoimenpiteisiin.	Valtion säästötoimet maaseudun kehittämishankkeisiin	Toteutunut tavoitteiden mukaisesti. Yhteistyössä maakunnan maaseudun kehittämistoimijoiden kanssa toteutettu em. tavoitteita tukevia kehittämishakkeita ja valmisteltu uusia kehittämishankkeita.
Henkilöstön koulutustarjontaa tukee kehittämis-toimintaa.	Riittävä, asiakkaiden tarpeisiin vastaava osaaminen uuden ohjelmakauden toimeenpanoon	Äkillisiä muutoksia lainsäädännössä ja ohjeissa ei ehditä omaksua toimeenpanon kannalta riittäväällä laajuudella	Osaamistarpeeseen pystytty vastamaan. Osallistuttu aktiivisesti toimeenpanoa koskeviin koulutustilaisuuksiin
Palveluverkko vastaa kuntalaisten tarpeita laadullisesti, alueellisesti ja määrällisesti	Sydän-Savon maaseutupalvelu toimii entistä tiiviimmin osana täydentyvää verkostoa, missä maatalouden eri viranomais- ja kehittämishot sekä sidosryhmät tekevät yhteistyötä asiakaslähtöisesti, valmentajamaisella otteella	Yhteistyö ei toimi riittävällä tavalla	Maatilataustaisen yritystoiminnan kehittämispalveluja kehitetty yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö yli kuntarajojen Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan kanssa tiivistynyt.

Informatiiviset tunnusluvut

Lautakunnan asettamat tavoitteet	TP 2023	TA 2024	TP 2024
Yhteistoiminta-alueen aktiivimaatilat	1506	1505	1473
Maksetut maataloustuet, M€	54	60	56
Maaseutuviranomaistehtävät			
- Maatilaa / htv	162	167	161
- €/aktiivimaatila	392	425	420
- €/kasvulohko	17,04	16,84	18,12
Maaseutuyritysten kehittäminen*			
• €/aktiivimaatila	92,19	107,5	83,19
• €/maaseutualueen asukas	2,03	2,43	1,81

*ei sisällä erillisten kehittämishankkeiden kuntavastinrahaa

Talousarvion toteutuminen

	TP 2023	TA 2024	MB 2024	Toteuma 2024	Poikkeama	m%
Myyntituotot (ulk)	642410	703223	703223	654523	-48700	-6,9
Vuokratuotot (ulk.)	6150	0	0	2064	2064	0
Toimintatuotot	648560	703223	703223	656588	-46635	-6,6
Henkilöstökulut	-621296	-621204	-607676	-605381	2295	-0,4
Palvelujen ostot	-23896	-41000	-41000	-19806	21194	-51,7
Palvelujen ostot (sis.)	-44162	-51722	-51722	-48610	3112	-6
Ostot tilikauden aikana	-2931	-9400	-9400	-1907	7493	-79,7
Avustukset	-4054	-15000	-15000	-4727	10273	-68,5
Muut toimintakulut (ulk.)	-42277	-68100	-68100	-67349	751	-1,1
Toimintakulut	-738617	-806426	-792898	-747781	45118	-5,7
 Toimintakate	 -90057	 -103203	 -89675	 -91193	 -1518	 1,7

Toimintakulut kustannuspaikoittain

	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TP 2024
Maas viranomaispalvelut	589 119	572 009	570 811	576 032	590 106	619 437
Yritysten kehittäminen	180 270	152 573	158 870	140 081	138 832	122 545
Muut palvelut	20 471	9 871	4 347	3 716	3 528	3 734

Kuntaosuuslaskelma 2024

	Viranomais- tehtävät	Yrit kehi- ttäminen	Muut pal- velut	YHTEENSÄ	ENNAKKO	TASAUS
KAAVI	-25000	-4723	0	-29723	33022	3299
KUOPIO	-281231	-54684		-335915	364932	29017
LEPPÄVIRTA	-62310			-62310	62849	539
RAUTALAMPI	-37490	-6879	-2896	-47265	49919	2654
RAUTAVAARA	-14117	-2839		-16956	17803	847
SIILINJÄRVI	-63717	-26637	-838	-91192	103203	12011
SUONENJOKI	-41537	-10592		-52129	56017	3888
TERVO	-15826	-3084		-18911	20679	1768
TUUSNIEMI	-25879	-4882		-30762	34971	4209
VARKAUS	-13302	-3286		-16588	18746	2158
VESANTO	-31405	-4938		-36343	39285	2942

TP-TILASTO
2024

Kunnan nimi	Tilojen lkm	Kasvulohkojen lkm	Kokonais-pinta-ala, ha	Maksettu tuki € vuonna 2024	Tukihakemusten lkm	Asukasluku
KAABI	57	1 703	2 377	1 983 702	425	2 590
KUOPIO	632	15 746	33 912	29 522 565	4 472	*25 603
LEPPÄVIRTA	174	3 581	5 328	3 632 893	1 113	8 975
RAUTALAMPI	99	1 947	4 163	3 451 429	708	2 938
RAUTAVAARA	37	691	1 340	1 063 559	257	1 414
SIILINJÄRVI	136	3 180	8 262	6 976 518	906	21 268
SUONENJOKI	112	2 379	4 245	2 818 335	726	6 633
TERVO	43	836	1 667	1 289 491	281	1 390
TUUSNIEMI	66	1 639	2 772	1 939 668	416	2 308
VARKAUS	41	662	915	565 407	211	*1 731
VESANTO	75	1 823	3 363	2 469 248	542	1 852
	1 473	34 187	68 344	55 712 817	10 057	67 727

*) maaseutualue

Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueen kuntaosuuksien TP tiedot 2015–2024

	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TP 2024
JUANKOSKI	72785	70303								
KAABI	40343	38511	37847	37435	38399	34598	28031	29792	30140	29723
KUOPIO	316710	302560	352811	346551	356235	333688	332750	324079	329720	335915
LEPPÄVIRTA	56240	55179	56030	56303	56328	55932	55138	56530	59730	62310
RAUTALAMPI	51453	51540	51671	49406	50825	42955	43050	44490	47145	47265
RAUTAVAARA	15494	16021	16025	15877	16039	15914	15704	15916	16171	16956
SIILINJÄRVI	107 492	99421	97843	97763	102029	93936	96541	91876	90056	91191
SUONENJOKI	57418	54313	52955	51120	53230	49898	49813	50545	52197	52129
TERVO	20565	19904	19128	19381	19813	17734	17308	18544	19065	18911
TUUSNIEMI	38153	36766	36183	34647	36387	32655	32050	32109	31187	30762
VARKAUS	22565	20853	19753	18309	19520	16794	16699	16957	17272	16588
VESANTO	38589	38327	38303	37437	38887	35865	35751	35872	36632	36343
	837807	803700	778549	764229	787690	729971	722835	716709	729316	738094